

Forord

I Meir Aron Goldschmidts *En Jøde* fra 1845 kommer jødefejden til provinsen i romanens ottende kapitel. En butik ejet af en jøde bliver udsat for hærværk, og i hovedkarakteren Jacob Bendixens hjem trænger en folkemængde ind i huset i jagten på hans far. Den unge Jacob Bendixen træder i karakter og stikker en af forfølgerne med en kniv til skræk og advarsel for gruppen, som ikke har set, at det er et barn, men tror, at huset er hjemsogt. De trækker sig tilbage og bliver samtidig konfronteret af byens myndigheder, som får stoppet jødeforfølgelserne. I virkelighedens jødefejde gik det ikke så nemt for myndighederne i København, som måtte kalde efter forstærkninger i forsøget på at stoppe mængden af råbende, larmende og hujende mennesker i færd med at slå ruderne ind i jødiske forretninger og lejligheder.

1819 var året for den korporlige jødefejde. Urolighederne rettet mod jøderne bredte sig fra Tyskland til Danmark, hvor de startede i hovedstaden og bevægede sig ud til de byer i provinsen, hvis befolkning også talte danske jøder. Det var samtidig året, hvor den dansk-jødiske forfatter Goldschmidt blev født. Han blev født i Vordingborg i slutningen af oktober måned og skrev således ikke kapitlet om jødefejden, som den opleves af karakteren Jacob Bendixen, ud fra sin egen livserfaring. Romanen er imidlertid inspireret af en række andre personlige oplevelser, møder og erfaringer, som Goldschmidt havde gjort sig som jøde i midten af 1800-tallets Danmark.

I årets *Rambam* er der både to artikler, som markerer 200-året for den korporlige jødefejde, og to artikler, som markerer Goldschmidts fødeår for 200 år siden. I nummerets første artikel indfører Bent Blüdnikow ikke bare i jødefejden 1819-1820, men også i den, som fandt sted i 1813, kendt som den litterære jødefejde. Han kommer ind på de involverede i urolighederne, årsagerne hertil samt de konsekvenser, det fik for danske jøder. Jens Rasmussen dykker i sin artikel ned i politirapporterne

vedrørende jødefejden og viser, hvordan fejden, som i lang tid har været anset for værende afgrænset til året 1819 og januar 1820, foregik i hele 1820. Han forklarer desuden de politiske motiver, som lå bag urolighederne.

I den første artikel om Goldschmidt beskriver Søren Schou, hvordan Goldschmidt selv forholdt sig til dét at være dansk og jøde. Han tager udgangspunkt i to værker, hvor Goldschmidt var optaget af at forstå, hvordan det er at være menneske: *En Jøde* samt de mindre kendte *Kjærlighedshistorier fra mange Lande*. Herefter tager Jan Schwarz fat på Goldschmidts jødiske arv, som den gav sig til udtryk i de åbenlyst jødiske dele af hans forfatterskab. Han fremhæver *En Jøde*, *Livserindringer og Resultater* samt de hebraiske legender og påpeger blandt andet, hvordan Goldschmidts kendskab til Talmud prægede hans tekstproduktion.

Rambams temasektion står i år i genealogiens tegn. Otto Bendixen har været i Rigsarkivets og Københavns Stadsarkivs arkivalier og fundet enestående materiale fra perioden 1760-1840 vedrørende jøder. I sin artikel præsenterer han arkivalierne og beretter om de mange finurlige detaljer om jødiske familier og hjem, man heri kan finde. At de to jødiske familienavne Italiaender og Moresco har nogle lange og interessante historier i Danmark, viser Allan Falk i sin artikel. Han beskriver, hvornår og hvordan slægterne kom til København, og hvordan de etablerede sig og udvidede deres familier i Danmark. Hanne Foighel har gravet i sin egen families historie og skriver med udgangspunkt i sin oldefar William Heckschers livserindringer om livet som dansk jøde i anden halvdel af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet. Som afslutning på temasektionen bringer *Rambam* en oversættelse af Georg Singers artikel omhandlende matematikeren Georg Cantors jødiske aner. Allan Falk har oversat artiklen fra tysk til dansk.

Efter temasektionen skriver Hannibal Munk om sin morfar Simon Rosenbaums tidlige karriereforløb – hvordan han som ung, uerfaren og ukendt jøde håndterede afvisninger og skabte sig et navn. Herefter kommer et interview med Hans Henrik Cohn foretaget af Bent Blüdnikow. Dette forkortede interview er særligt orienteret mod Cohns barndom og ungdomsårene i besættelsestiden. *Rambams* sidste to artikler er på hver deres måde relateret til flugten i 1943. I den første artikel, som handler om den danske skole i Lund, giver Anna Svenson et indblik i skolens liv fra dens begyndelse i 1943 til dens afslutning efter besættelsens ophør. Jens Ulf-Møller vender sig i den efterfølgende artikel blandt andet mod forfølgelsen af videnskabsmænd under Anden Verdenskrig. Han beskriver Niels Bohrs flugt til Sverige i 1943 og det hjælpearbejde, som han og hans bror udøvede for videnskabsmænd, samt den betydning, videnskabsmændene fik for den efterfølgende verdenshistorie.

Rambam 2019 indeholder både ny viden, nye indsigter og masser af familieberetninger – rigtig god og fornøjelig læsning!

Cecilie Speggers Schrøder Simonsen
(ansvarshavende redaktør)
Oktober 2019